

Sygn. akt: I Ns 101/16

POSTANOWIENIE

Dnia 13 września 2016 r.

Sąd Rejonowy w Garwolinie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSR Michał Przeworski

Protokolant: asystent sędziego Karolina Rędaszka

po rozpoznaniu w dniu 30 sierpnia 2016 r. w Garwolinie na rozprawie

sprawy z wniosku Z. M.

z udziałem M. M. (1), I. M., (...) Sp. z o. o. sp. komandytowa z siedzibą we W.

o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych nie złożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku

postanawia:

I oddalić wniosek Z. M. o zatwierdzenie oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych nie złożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po R. M. s. J. i M. zmarłym dnia 13 kwietnia 2013r. w P. i tam ostatnio stale zamieszkałym,

II koszty postępowania między zainteresowanymi wzajemnie znieść.

Sygn. akt **I Ns 101/16**

UZASADNIENIE

W dniu 27.01.2016 roku do Sądu Rejonowego w Garwolinie I Wydział Cywilny wpłynął wniosek Z. M. o zatwierdzenie oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych nie złożenia oświadczeń o odrzuceniu spadku po R. M. zmarłym dnia 13.04.2013r. w P. i tam ostatnio stale zamieszkałym.

W uzasadnieniu wniosku wnioskodawca wskazał, iż na czas otwarcia spadku nie miał wiedzy o długach spadkodawcy.

Sąd ustalił i zważył co następuje:

W dniu 21.11.2012r. R. M. zawarł umowę pożyczki ze (...) im. (...) w G. na kwotę 10000zł. Należności nie została w całości spłacona przez pożyczkobiorcę. R. M. zmarł dnia 13.04.2013r. w P. i tam ostatnio stale zamieszkiwał. Spadkodawca zmarł jako żonaty. Jego żona H. M. zmarła 31.07.2015r. Spadkodawca pozostawił trzech synów tj. Z. M., I. M., M. M. (1) (umowa k. 28-30, odpis skrócony aktu zgonu k. 5, AN nr (...) k. 41-43).

Spadkodawca przed śmiercią na stałe zamieszkiwał w domu rodzinnym w P.. Pozostawał w dobrych relacjach ze swoim synem Z. M. który zamieszkiwał w tej samej miejscowości po drugiej stronie ulicy (zeznania Z. M. k. 9v, 84v-85, zeznania świadka A. M. k. 84v).

Umową z dnia 30.12.2014r. (...) im. (...) w G. zbył wierzytelność wynikającą z w/w pożyczki na rzecz (...) Sp. z o. o. sp. komandytowa z siedzibą we W. (umowa k. 54-56). Pismem z dnia 14.07.2014r. w/w wierzyciel wezwał spadkobierców R. M. w tym Z. M. do uiszczenia niespłaconej pożyczki wraz z należnościami ubocznym łącznie w kwocie 12.072,03zł. Powyższe wezwanie odebrała żona wnioskodawcy w dniu 21.07.2014r. (pismo, dowód odbioru pisma k. 64-66).

Z. M. po śmierci matki H. M. w dniu 20.08.2015r. złożył oświadczenie o dorzuceniu spadku po w/w spadkodawcy (akta sprawy I ns 601/16).

W dniu 10.11.2015r. wpłynął pozew (...) Sp. z o. o. sp. komandytowa z siedzibą we W. przeciwko spadkobiercom R. M. w tym wnioskodawcy o zapłatę należności objętej w/w umową pożyczki zwartą przez spadkodawcę (akta sprawy I C 788/15).

W myśl art. 1015 § 1 i 2 k.c. w brzmieniu na czas otwarcia spadku po R. M. oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku może być złożone w ciągu sześciu miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania. Brak oświadczenia spadkobiercy w powyższym terminie jest jednoznaczny z prostym przyjęciem spadku. Jednakże gdy spadkobiercą jest osoba niemająca pełnej zdolności do czynności prawnych albo osoba, co do której istnieje podstawa do jej całkowitego ubezwłasnowolnienia, albo osoba prawna, brak oświadczenia spadkobiercy w terminie jest jednoznaczny z przyjęciem spadku z dobrodziejstwem inwentarza.

Jednocześnie zgodnie z art. 1019 k.c. jeżeli oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku zostało złożone pod wpływem błędu lub groźby, stosuje się przepisy o wadach oświadczenia woli z następującymi zmianami: uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia powinno nastąpić przed sądem; spadkobierca powinien jednocześnie oświadczyć, czy i jak spadek przyjmuje, czy też go odrzuca. Spadkobierca, który pod wpływem błędu lub groźby nie złożył żadnego oświadczenia w terminie, może w powyższy sposób uchylić się od skutków prawnych niezachowania terminu. Uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku wymaga zatwierdzenia przez sąd.

Wnioskodawca wnosząc o zatwierdzenie oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych nie złożenia oświadczeń o odrzuceniu spadku po w/w spadkodawcy wskazywał, iż na czas otwarcia spadku jak i w terminie 6 miesięcy od śmierci spadkodawcy nie miał żadnej informacji o długach obciążających spadek.

„Podstawę uchylenia się przez spadkobiercę od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku może stanowić błąd prawnie doniosły (art. 1019 § 2 w zw. z art. 84 § 1 zdanie pierwsze i § 2 k.c.). Błędem takim nie jest niezajomość przedmiotu spadku pozostająca w związku przyczynowym z niedołożeniem przez spadkobiercę należytej staranności w ustalaniu rzeczywistego stanu majątku spadkowego” (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 czerwca 2005 r. IV CK 799/04, OSNC 2006/5/94). „Tak sformułowana teza znajduje oparcie w stanowisku wyrażanym w literaturze, że o błędzie co do przedmiotu spadku można mówić wtedy, gdy brak wiedzy o rzeczywistym stanie majątku spadkowego nie jest wynikiem braku staranności po stronie spadkobiercy, czy też inaczej, gdy "błąd jest usprawiedliwiony okolicznościami sprawy". Wskazuje się przy tym, że poprzestanie na pozbawionym jakichkolwiek konkretnych podstaw przypuszczeniu dotyczącym stanu majątku spadkowego nie może być uznane za błąd istotny, lecz za lekkomyślność, która nie stanowi podstawy uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia (niezłożenia oświadczenia) woli na podstawie przepisów o wadach oświadczenia woli. (...) Ze względu na jednostronny charakter oświadczeń spadkowych, nie stosują się do nich ograniczenia przewidziane w art. 84 § 2 k.c., podyktowane względami zachowania równowagi i ochrony stron stosunków dwustronnych. Warto jednak pamiętać, że uchylenie się od skutków takich jednostronnych oświadczeń może także wywierać wpływ na prawa osób trzecich (wierzycieli spadku, innych spadkobierców) (uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 30 czerwca 2005 r. IV CK 799/04, OSNC 2006/5/94).

Powołana teza orzeczenia Sądu Najwyższego wskazuje, iż nie ma podstaw do zatwierdzenia oświadczenia wnioskodawcy o uchyleniu się od skutków prawnych nie złożenia oświadczeń o odrzuceniu spadku po w/w spadkodawcy. Przede wszystkim wnioskodawca nie wykazał aby po śmierci spadkodawcy zachował należyta staranność w ustalaniu rzeczywistego stanu majątku spadkowego. Sam fakt nie informowania go o takim zadłużeniu po śmierci ojca przez pozostałych spadkobierców tj. matkę i braci nie przesądza o tym, iż wnioskodawca zachował taką staranność. Z. M. nie wskazywał jakichkolwiek czynności które miałby podjąć celem ustalania czy ojciec nie pozostawił długów. Jednocześnie mógł mieć przypuszczenia, iż takie długi pozostały bowiem sam przyznał, iż w czasie rozmów z ojcem R. M. ten przyznawał, że zadłużenie posiada jego żona, a matka wnioskodawcy bowiem zaciągała

pożyczki tzw. chwilówki. Nadto wnioskodawca zeznał, iż po śmierci ojca nie rozmawiał na temat ewentualnych długów spadkowych ze swoją matką H. M.. Zdaniem Sądu to, iż od spadkodawcy wnioskodawca miał informację o długach matki powoduje, że mógł on przewidywać, iż takie pożyczki zaciągane mogły też być na osobę spadkodawcy. Powyższe wynika chociażby z faktu, iż H. M. i R. M. byli małżeństwem gdzie istniała małżeńska wspólność majątkowa. Tym samym powinno to być rodzic u wnioskodawcy uzasadnioną obawę, iż jakaś część tych pożyczek mogła być zaciągana przez spadkodawcę. Taka obawa winna była spowodować chociażby przeprowadzenie na ten temat rozmowy z żyjącą wówczas żoną spadkodawcy czy też zapoznanie się z posiadaną przez nią dokumentacją dotyczącą tego rodzaju umów o pożyczki. Tym czasem jak przyznał wnioskodawca po śmierci spadkodawcy nie rozmawiał w ogóle z matką na takie tematy (zeznania wnioskodawcy k. 9v).

Powyższe okoliczności wskazują, iż wnioskodawca przez znaczny okres bo 6 miesięcy miał możliwość złożenia oświadczeń o odrzuceniu spadku. Niewiarygodne są również zeznania w/w, iż nie miał wiedzy o możliwości złożenia takiego oświadczenia w terminie 6 miesięcy od chwili otwarcia spadku. Oczywistym jest, iż termin ten biegł dla wnioskodawcy właśnie od tej chwili. Zdaniem Sądu obecnie jak i na czas otwarcia spadku z dużą łatwością można uzyskać informację o możliwości odrzucenia spadku czy przyjęcia go z dobrodziejstwem inwentarza i o ustawowym terminie na złożenie takich oświadczeń. Informacje te są powtarzane chociażby w mediach jak i dostępne z dużą łatwością w internecie. Naturalnym jest, iż w sytuacji gdy spadkodawca może pozostawić same długi (bezsprzecznie spadkodawca R. M. nie pozostawił majątku spadkowego) to spadkobiercy zasięgają informacji odnośnie własnej odpowiedzialności za długi spadkowe. O tym, iż wnioskodawcy była znana instytucja jaką jest odrzucenie spadku świadczy chociażby to, że po śmierci swojej matki odrzucił po niej spadek po upływie 20 dni od otwarcia spadku.

„W literaturze istnieje spór, czy można powołać się na błąd co do skutków prawnych określonych zdarzeń, czyli błąd co do prawa (M. Pazdan (w:) K. Pietrzykowski, Komentarz, t. II, s. 1206). Konstrukcja taka wydaje się sprzeczna z przepisami regulującymi błąd jako wadę oświadczenia woli. Nie ulega też wątpliwości, że nie może się uchylić od skutków prawnych niezachowania terminu do odrzucenia spadku spadkobierca, który mylnie sądzi, że milcząc spadek odrzuca(Kidyba Andrzej (red.), Niezbecka Elżbieta, Kodeks cywilny. Komentarz, t. IV. Spadki., WKP, 2012).

„Na gruncie art. 84 k.c. nie ma przeszkód do uznania za błąd prawnie doniosły nie tylko błędu co do faktów, ale i błędu co do prawa - jeżeli oczywiście dotyczy on treści czynności prawnej i jest istotny. Skutki przyjęcia spadku nie zamykają się wyłącznie w sferze prawnej spadkobiercy, lecz oddziałują silnie na stosunki prawne wielu innych osób. Względem na to przemawia za uzależnieniem prawnej doniosłości błędu w zakresie zastosowania art. 1019 k.c. nie tylko od tego, aby dotyczył on treści przyjęcia spadku i był istotny, ale i od tego, aby nie stanowił następstwa niedołożenia należytej staranności przez spadkobiercę” (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 listopada 2012 r. II CSK 171/12, LEX nr 1294475). „ W razie stosowania art. 84 k.c. na podstawie odesłań zawartych w art. 1019 k.c. uzasadniona jest ze względu na specyfikę przyjęcia spadku jedynie - zarówno w odniesieniu do błędu, co do prawa jak i błędu co do faktów - modyfikacja dotycząca okoliczności, które doprowadziły do powstania błędu. W świetle art. 84 k.c., składający oświadczenie woli może powołać się nawet na błąd przez siebie zawiniony. W celu jednak ochrony innych osób możliwość uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia woli skierowanego do oznaczonego adresata została w przypadku czynności prawnych odpłatnych dopuszczona tylko wtedy, gdy błąd został przez adresata wywołany lub gdy adresat wiedział o błędzie albo mógł go z łatwością zauważyć (art. 84 § 1 zdanie drugie k.c.). Te dodatkowe przesłanki prawnej doniosłości błędu nie są oczywiście aktualne w odniesieniu do przyjęcia spadku. Jednakże także skutki przyjęcia spadku nie zamykają się wyłącznie w sferze prawnej spadkobiercy, lecz oddziałują silnie na stosunki prawne wielu innych osób. Względem na to przemawia za uzależnieniem prawnej doniosłości błędu w zakresie zastosowania art. 1019 k.c. nie tylko od tego, aby dotyczył on treści przyjęcia spadku i był istotny, ale i od tego, aby nie stanowił następstwa niedołożenia należytej staranności przez spadkobiercę (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia: 30 czerwca 2005 r., IV CK 799/04; 18 marca 2010 r., V CSK 337/09; 1 grudnia 2011 r., I CSK 85/11; 5 lipca 2012 r., IV CSK 612/11). Ocena w tym względzie powinna być dokonana na podstawie okoliczności konkretnego przypadku i uwzględniać, wspomniany wyżej, przeciętny stan świadomości prawnej społeczeństwa” (uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 29 listopada 2012 r. II CSK 171/12, LEX nr 1294475).

Powyższe wskazuje więc na to, iż w realiach niniejszej sprawy wnioskodawca nie mógł powoływać się na błąd co do prawa bowiem mógł podjąć w przepisany termin decyzję o złożeniu oświadczeń co do przyjęcia spadku.

Brak możliwości uwzględnienia wniosku wynika także z innej przyczyny, a mianowicie nie zachowania przez wnioskodawcę rocznego terminu na złożenie oświadczenia o odrzuceniu spadku liczonego od dnia wykrycia błędu. Nawet gdyby przyjąć, iż nie złożenie oświadczenia było podyktowane błędem to wówczas zgodnie z art. 88 § 2 k.c. uprawnienie do uchylenia się wygasa: w razie błędu - z upływem roku od jego wykrycia (...). Bezsprzecznie, co przyznał sam wnioskodawca, w dniu 21.07.2014r. miał już pełną informację o co najmniej jednym długu spadkowym bowiem odebrał kierowane do niego wezwanie do zapłaty na kwotę ponad 12.000zł Z treści w/w wezwanie jednoznacznie wynikało, iż jest to dług spadkowy po R. M.. Wnioskodawca jak wynika z jego zeznań nie kwestionował istnienia jak i wysokości zadłużenia bowiem sam proponował pozostałym spadkobiercom podjęcie działań celem ratalnej spłaty długu i ograniczenia naliczania dalszych odsetek. Tym samym wnioskodawcy pozostawał okres jednego roku na złożenie przedmiotowego wniosku tj. do 21.07.2015r. zaś wniosek taki wpłynął w dniu 27.01.2016r.

„Spadkobierca może uchylić się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku złożonego pod wpływem błędu lub groźby w terminie określonym w art. 88 § 2 k.c., tj. w ciągu roku od wykrycia błędu lub ustania stanu obawy przy groźbie. Oświadczenie o uchyleniu może być złożone w każdym czasie, nawet po dziale spadku, **byleby zachowany został termin zawity z art. 88 § 2 k.c.** Oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli spadkobierca składa zawsze przed sądem (art. 1019 § 1 pkt 1 k.c. w zw. z art. 628 k.p.c.), jednocześnie oświadczając, czy i jak spadek przyjmuje, czy też go odrzuca (art. 1019 § 1 pkt 2 k.c.). Uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku wymaga zatwierdzenia przez sąd (art. 1019 § 3 k.c. w zw. z art. 690 k.p.c.), dopiero z chwilą zatwierdzenia staje się bowiem skuteczne (uchw. SN z dnia 22 listopada 2013 r., III CZP 77/13, OSNC 2014, nr 9, poz. 86; post. SN z dnia 4 kwietnia 2014 r., II CSK 410/13, Lex nr 1491256), a tym samym dotychczasowe oświadczenie należy uznać za nieważne (bliżej G. W., Z problematyki uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia w przedmiocie przyjęcia bądź odrzucenia spadku, (...) 2014, nr 1, s. 41 i n.)” (Kidyba Andrzej, Niezbecka Elżbieta, Komentarz do art. 1019 Kodeksu cywilnego, LEX, 2015).

Sąd koszty postępowania między zainteresowanymi wzajemnie zniósł. Sąd miał na uwadze, iż postępowanie toczyło się w trybie nieprocesowym. Zgodnie z art. 520 § 1 i 3 k.p.c. każdy uczestnik ponosi koszty postępowania związane ze swym udziałem w sprawie. Jeżeli interesy uczestników są sprzeczne, sąd może włożyć na uczestnika, którego wnioski zostały oddalone lub odrzucone, obowiązek zwrotu kosztów postępowania poniesionych przez innego uczestnika. Wprawdzie stanowiska zainteresowanych tj. wnioskodawcy i uczestnika (...) Sp. z o. o. sp. komandytowa z siedzibą we W. były sprzeczne jednakże mając na uwadze szczególnie charakter sprawy oraz to, iż toczy się jednocześnie sprawa o zapłatę przeciwko wnioskodawcy z powództwa w/w uczestnika należało odstąpić od obciążania Z. M. kosztami zastępstwa prawnego poniesionymi przez tego uczestnika.

Z podniesionych wyżej względów Sąd orzekł jak w sentencji.